

SAMFUNNSVITERNE

Referansegruppen for organisasjonsutvikling i Samfunnsviterne

Vurderinger og anbefalinger

Referansegruppen for organisasjonsutvikling i Samfunnsviterne - vurderinger og anbefalinger

Endelig versjon 5. mars 2022

Sammendrag av referansegruppens anbefalinger

1. Manglende mulighet for medlemmene til å delta

- Flertallet i referansegruppen mener at dårlig oppslutning om fylkesavdelingenes årsmøter gjør at foreningen bør innføre digitale direkte valg av delegater til landsmøtet. Det understrekes at digitale valg er løsningen i alle sammenhenger der avstand er et hinder deltakelse. Det må også være mulig å benytte digitale løsninger ved valg i lokallag. Foreningen kan se til andre virksomheter som bruker direkte digitale valgordninger, eks. COOP hvor det benyttes pålogging med bank -id. Ett medlem, Aardal, mener at prøveordningen med digitalt valg i tre av fylkeslagene til årets landsmøte bør evalueres før man konkluderer med å anbefale direkte digitale valg.

Ett medlem, Jensberg, tar ikke stilling til dette og mener at saken er av en slik karakter at den bør fremlegges landsmøtet for endringer av vedtekter.

Ett medlem, Bjerknes, tar ikke stilling til dette.

- Et mindretall i referansegruppen, Bartholdsen og Sigurgrimsdottir, vurderer fylkesavdelingenes dobbeltrolle og den dårlige oppslutningen om fylkesavdelingenes årsmøte som så alvorlig at styrking av fylkesavdelingene som demokratisk arena gjennom direkte digitale valg, ikke vil være nok.

I stedet foreslås en skisse til *hybridløsning hvor ansvaret legges til en valgkomite, fylkesavdelingene får to representanter hver, delegater fra medlemmene velges ved direkte digitale valg og 50 delegater velges direkte på tariffkonferansen.*

Referansegruppen er delt i synet på tariffkonferansens rolle som demokratisk arena i utvelgelse av delegater.

Ett medlem, Mikalsen, er usikker på hva "skisse til hybridløsning" innebærer, og tar derfor ikke stilling til dette.

- Flere av medlemmene i referansegruppen er åpne for andre løsninger enn de referansegruppen har skissert, så lenge det forbedrer dagens system, og vurderer at det er opp til hovedstyret å ta stilling til dette. Eksempelvis kan dette være å legge ansvaret for valg av delegater til en egen valgkomite.

Ett medlem, Fjellstad, tar ikke stilling til dette.

Ett medlem, Pettersen, sier nei til en egen valgkomite.

To medlemmer, Aardal og Jensberg, peker på at referansegruppen må diskutere dette først, dersom et forslag om å legge dette til hovedstyret skal omtales i referansegruppens anbefalinger.

- Slanking og tydeliggjøring av organenes ansvar og oppgavefordeling kan være et godt virkemiddel for å skape en mer oversiktlig organisasjon. Dette er særlig viktig for studentmedlemmer og andre nye medlemmer som ikke vet hvordan de skal kunne påvirke.

2. Fylkesavdelingene har en dobbeltrolle som kan være problematisk

- Flertallet i referansegruppen anbefaler at hovedstyret må se om *praktisk håndtering* av valg og forberedelse av delegater innenfor dagens vedtekter er tilstrekkelig for å kunne håndtere utfordringen med fylkesavdelingenes dobbeltrolle eller om man formelt bør flytte ansvaret for valgordningen til et annet organ, eksempelvis en valgkomite.

Ett medlem, Aardal, ser ikke at dette er et stort problem og peker på at det er 11 forskjellige årsmøter som velger delegater. Det er derfor ikke sannsynlig at alle 11 årsmøtene har samme mening om sakene som skal tas opp i landsmøtet.

Fylkesledermøtet er kun et rådgivende organ, og har ikke formell makt i denne funksjonen. Ut fra denne problemstillingen kan man like godt problematisere at det er hovedstyret selv som utnevner arbeidslivsutvalget som skal være rådgivende for dem, og at dette ikke er oppnevnt av landsmøtet.

Ett medlem, Pettersen, tar ikke stilling til om fylkesavdelingene har en dobbeltrolle eller ikke.

- Flertallet i referansegruppen mener at dersom fylkesavdelingene fortsatt skal ha ansvar for valg av delegater, er det nødvendig å legge ansvaret for nødvendig forberedelse av delegatene til sekretariatet for å sikre ryddige prosesser og lik praksis. Delegatene må få anledning til å sette seg godt inn i sakene, slik at de kan ta standpunkt individuelt, og ikke føle seg presset til å stille og stemme på landsmøtet som delegasjon.

3. Medlemmene mangler en direkte kanal for å påvirke i organisasjonen via lokallagene

Referansegruppen anbefaler at foreningen tenker medvirkning fra medlemmene som prosess, heller enn som struktur. Digitale virkemidler må tas i bruk. Foreningen bør lage en plan for større grad av ad hoc deltakelse fra medlemmer og tillitsvalgte. Anbefalingen utdypes nærmere på side 16 og 17.

4. Ulike forutsetninger og kunnskap hos medlemmene for å benytte seg av muligheten til å påvirke

Referansegruppen anbefaler at dialogen med medlemmene må styrkes for å øke engasjementet og deltakelsen i foreningen. Dette gjelder særlig nye medlemmer og kan gjøres på flere måter. Anbefalingen utdypes nærmere på side 18.

5. For å styrke lokale tillitsvalgtes påvirkning på lønn og arbeidsvilkår, bør arbeidslivsutvalgets rolle som bindeledd mot lokale tillitsvalgte og samhandlingen med fylkesavdelingene styrkes

- Referansegruppen anbefaler at det er viktig at arbeidslivsutvalget styrker sin deltakelse på en rekke kurs og arrangementer i regi av foreningen for å møte lokale tillitsvalgte.
- Det er viktig at det legges opp til gode prosesser for innspill fra tillitsvalgte på tariffkonferansen, slik at råd fra arbeidslivsutvalget får god legitimitet. Referansegruppen støtter arbeidslivsutvalgets tanker om å se på strukturen og formatet på diskusjonene på tariffkonferansen og konkretisere hva man ønsker å få ut av det.
- Referansegruppen anbefaler at foreningen diskuterer hvordan fylkesledermøtet og arbeidslivsutvalget som rådgivende organer kan koordinere seg bedre inn mot hovedstyret, følges opp i punkt 6.

6. For mer strategiske råd til hovedstyret, bør rollene til fylkesavdelingene og arbeidslivsutvalget koordineres bedre

- Flertallet i referansegruppen er skeptiske til å opprette et landsråd.
- Ett medlem, Eskeland, anbefaler å etablere en koordinerende enhet for fylkesledermøtet og arbeidslivsutvalget i form av «landsråd»
- Ett medlem, Jensberg, tar ikke stilling til dette.

Disse anbefalingene utdypes nærmere på side 20 og 21.

Bakgrunn og rammer for referansegruppens arbeid

Samfunnsviternes landsmøte i 2019 la en rekke føringer for foreningens arbeid med organisasjonsutvikling i perioden fram til neste landsmøte i 2022. En arbeidsgruppe av fylkesledere fikk i mandat å oppsummere essensen i landsmøtevedtakene for fylkesledermøtet. Etter anbefaling fra fylkesledermøtet vedtok hovedstyret 21.-22. september 2020 at *foreningens organisasjonsutviklingsarbeid skal skje innenfor nåværende organisasjonsmodell*. Hovedstyret vedtok at det særlig skulle settes søkelys på følgende demokratiutfordringer:

- Direkte eller indirekte modell for valg av tillitsvalgte til utvalg og organer.
- Vurdering av valgordning i forbindelse med valg av delegater til landsmøtet.

Hovedstyret nedsatte en egen arbeidsgruppe som utarbeidet forslag til prosess for videre arbeid, en interessentanalyse (vedlegg) og en helhetlig plan for kommunikasjon, involvering og framdrift for organisasjonsutviklingsarbeidet (vedlegg). Hovedstyret sluttet seg til dette forslaget i sitt møte 18. februar 2021. Det ble også vedtatt gjennomført en egen medlemsundersøkelse i juni 2021 (vedlegg) for å følge opp undersøkelsen fra 2017 og for å belyse interessentgruppens mulighet for påvirkning. Interessentanalysen og medlemsundersøkelsen har ligget til grunn for arbeidet i referansegruppen.

Hovedstyret fattet 17. juni 2021 vedtak om å nedsette en referansegruppe, jf. sak 49-21:

- Formålet med referansegruppen er å forankre og diskutere viktige problemstillinger bredt i organisasjonen.
- Hovedstyret sender invitasjon til deltakelse i referansegruppen bredt ut i foreningen.
- En gruppe bestående av leder, nestleder, en fylkesleder og leder av Arbeidslivsutvalget foreslår kandidater til referansegruppen.
- Referansegruppen bør representere interessentgruppene i interessentanalysen. Det foreslås følgende sammensetning:
 - tre fylkesledere
 - fire tillitsvalgte – en fra hver sektor
 - tre medlemmer med og uten tillitsvalgte
- Referansegruppen fasiliteres av leder og nestleder.
- Kandidater til referansegruppen legges fram for fylkesledermøtet i september før hovedstyret fatter endelig vedtak.

Referansegruppen har bestått av:

Jo Vegard Aardal, fylkesleder Agder
Magnus Fjellstad, tillitsvalgt Ålesund kommune
Camilla Pettersen, tillitsvalgt Sikkerhetspsykiatri UNN-HF
Benedicte Bjerknes, medlem privat sektor
Torunn Eskedal, fylkesleder Viken
Herdis Sigurgrimsdottir, tillitsvalgt Rogaland fylkeskommune
Thomas Bartholdsen, medlem privat
Anna Jensberg, fylkesleder Nordland
Arne Ivar Mikalsen, medlem fylkeskommune
Astrid Høgestøl, medlem stat

Leder Merete Nilsson har fasilitert referansegruppen med bistand fra nestleder Erik Øverland. Det har også vært engasjert en ekstern fasilitator til planlegging og gjennomføring av de to siste referansegruppemøtene. Spesialrådgiver Synnøve Bøen fra sekretariatet har vært sekretær.

Referansegruppens mandat:

- Referansegruppen skal diskutere viktige problemstillinger utledet av medlemsundersøkelsen, interessentanalysen og føringene fra landsmøtet.
- Referansegruppen konstitueres medio september 2021 og vedtar plan for referansegruppens arbeid.
- Referansegruppen overleverer sine vurderinger og anbefalinger til hovedstyret i januar 2022. Hovedstyret sender vurderinger og anbefalinger på bred høring i foreningen våren 2022.

Fristen ble skjøvet til første uken i mars 2022 på grunn av forsinkelser i arbeidet.

Referansegruppen skal arbeide innenfor to overordnede problemstillinger

Referansegruppen ble bedt om å arbeide innenfor to overordnede problemstillinger som er utledet av vedtakene om organisasjonsutvikling på landsmøtet i 2019. Dette er:

- Har foreningen noen demokratiske utfordringer; er det gap mellom medlemmer og tillitsvalgtes ønske og mulighet til å påvirke?
- Hvilke behov har foreningen for styrking av organer og samhandlingen mellom disse?

Referansegruppens arbeidsform, møteplan og virkemidler

Referansegruppen har hatt fem møter, det første 30. september 2021 og det siste 9. februar 2022. Til tross for avklaring av møtetidspunktene tidlig i prosessen, har det vært vanskelig å få full deltakelse på møtene. Referansegruppen var kun fulltallig på det digitale møtet som ble avholdt i januar. Kun ett møte har vært mulig å avholde fysisk. Dette har vært på grunn av pandemien, men også som følge av deltakernes utfordringer med å sette av tilstrekkelig tid til arbeidet og deltakelse på møter som har lagt beslag på flere timer i arbeidstiden.

Sekretær for referansegruppen har utformet skriftlig materiale til referansegruppens møter som gruppen har diskutert og tatt stilling til. Basert på interessante funn i medlemsundersøkelsen knyttet til engasjement og deltakelse fra særskilte medlemsgrupper og lokale tillitsvalgte, vedtok referansegruppen å nedsette fire fokusgrupper for henholdsvis lokale tillitsvalgte, nye/unge medlemmer/arbeidstakere, medlemmer i privat sektor og studenter. Fylkesavdelinger og lokallag ble invitert til å gjennomføre workshops med utgangspunkt i samme tema. Oppsummering av innspillene ligger vedlagt. For mer informasjon om prosess og innspill fra fokusgruppene se kunnskapsgrunnlaget side 9 til 12.

Diskusjon av innspill fra medlemsundersøkelsen og fokusgruppene bidro til avklaring av hvilke problemstillinger referansegruppen skulle diskutere i sitt siste møte. Disse ble presentert på forhånd slik at medlemmene kunne forberede seg. Det ble gjennomført en siste avklaringsrunde pr e-post, for å stadfeste hvordan det enkelte medlem stiller seg til flertallets/mindretallets anbefalinger på de seks problemstillingene. For å få tilbakemelding fra alle, ble det nødvendig å forlenge fristen med tre dager til 4. mars.

På grunn av innarbeiding av nye tekstinnspill fra to av fylkeslederne, Aardal og Jensberg, og tekst som presiserte alternativ skisse fra Bartholdsen, ble det satt frist ut dagen 4. mars for å få tilbakemelding på dette. Aardal meldte da tilbake at han likevel ikke støtter flertallets anbefaling på punkt 1, men mener at prøveordningen med digitalt valg i tre av fylkeslagene til årets landsmøte bør evalueres før man konkluderer med å anbefale direkte digitale valg.

Kunnskapsgrunnlaget for referansegruppens arbeid

For å kunne vurdere om foreningen har noen demokratiske utfordringer og hva som i så fall kan være egnede tiltak, har referansegruppen fått presentert et omfattende materiale for å gi alle medlemmene et best mulig kunnskapsgrunnlag for sine vurderinger og anbefalinger. Følgende kilder har blitt presentert for referansegruppen og har gitt viktig bakgrunn for og innspill til arbeide:

Bakgrunn for vurderinger og anbefalinger– fakta, innspill, forskning og erfaringer...

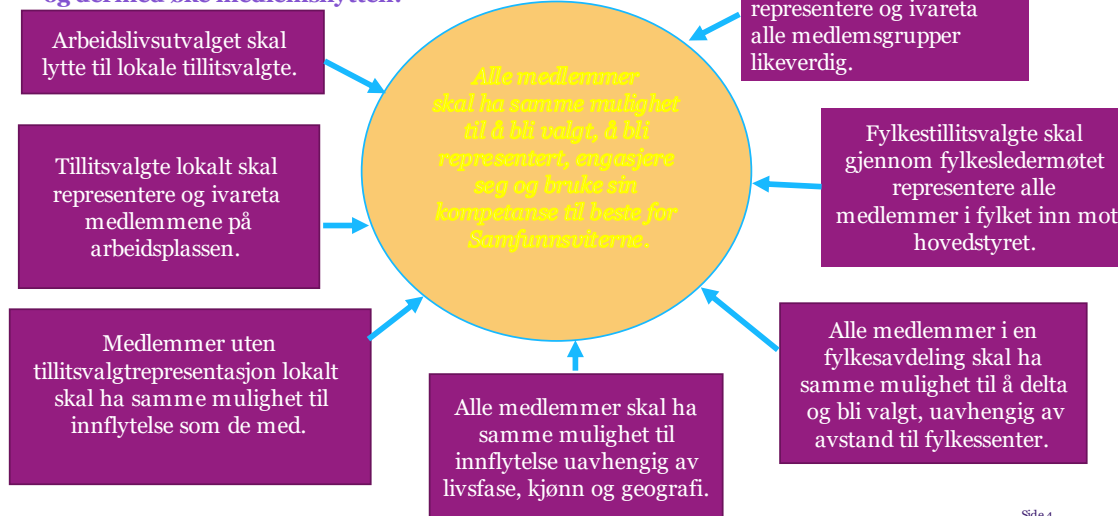
- **Interessentanalyse** – ønske om å øke medlemmenes og lokale tillitsvalgtes innflytelse og interesse.
- **Medlemsundersøkelsen** - gap mellom medlemmene og tillitsvalgtes ønske og mulighet til innflytelse og ønske om digitale løsninger, også i forbindelse med valg.
- Foreningens **innsiktsarbeid** - grunnlag for å vurdere ulike tiltak/innsats for å mobilisere de ulike medlemsgruppene.
- **Fokusgrupper** og **workshops** – utdypning av sentrale funn i medlemsundersøkelsen.
- **Forskning** – bakgrunn for hvor mye engasjement vi kan forvente fra medlemmene i en Akademikerforening.
- **Erfaringer fra prosessen** – krever mye ressurser å få medlemmene til å delta.

Samfunnsviterne. Vi viser vei for våre medlemmer.

Interessentanalysen

Interessentanalysen som ble gjennomført av hovedstyret i 2021, sier noe om hvilken praksis for samhandling og representasjon som må være på plass i Samfunnsviterne for at medlemmene i realiteten skal ha samme mulighet til å bli valgt, bli representert og ha mulighet til å engasjere seg. Analysen avdekket først og fremst et ønske om å øke medlemmenes og lokale tillitsvalgtes innflytelse og interesse. To lysark fra interessentanalysen:

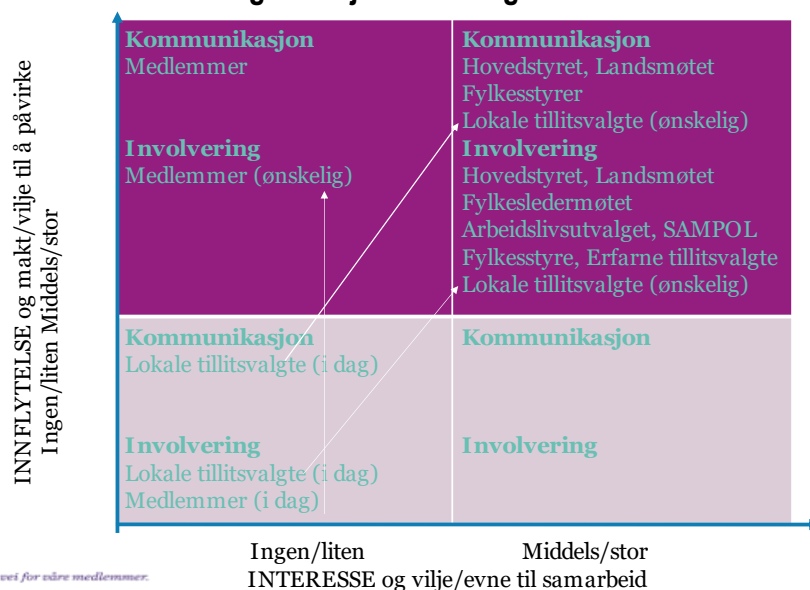
Hvordan løse foreningens demokratiske utfordringer? Hvordan øke aktiviteten i fylkesavdelinger og lokallag - og dermed øke medlemsnyten?

Samfunnsvitene. Vi viser vei for våre medlemmer.

Side 4

Samfunnsviternes interesser i organisasjonsutviklingsarbeidet

Samfunnsvitene. Vi viser vei for våre medlemmer.

Forskning

Vi har sett til forskningen om hva vi kan forvente av deltakelse og engasjement fra medlemmer og tillitsvalgte, og ikke minst hva som kan utløse dette. Særlig aktuelt i denne sammenheng er:

Fafo-rapporten [Holdninger til fagorganisering | Fafo-rapport 2020:33](#). Fafo mener det er klare forskjeller mellom hovedorganisasjonene når det gjelder påstanden om at det er riktig å være organisert, og at fagforeningene gjør en viktig jobb på arbeidsplassene (fagforeningsorienterte begrunnelser). Medlemmer av LO og Unio legger oftest sterk vekt på disse begrunnelsene, mens de som er medlem av et forbund i Akademikerne, sjeldnere oppgir at dette er en svært viktig begrunnelse for medlemskapet. *I Akademikerne er det*

særlig medlemmer i privat sektor som skiller seg ut ved i mindre grad å legge vekt på disse årsakene til å være organisert. I de øvrige organisasjonene er det ikke vesentlige forskjeller mellom privat og offentlig sektor.

Artikkelen [Fit for fight? A cross-sectional study og union apathy in Norway](#) av Anne Cecilie Bergene og Svenn-Erik Mamelund fra 2017 oppsummerer litteraturen om fagforenings engasjement og fornyelse gjennom å tilføre begrepet fagforeningsapati. Resultatene viser at fagforeningenes strategi er signifikant assosiert med apati og at apatiske fagforeningsmedlemmer er mindre villige til å stille som delegater for foreningen. Bergene og Mamelund konkluderer med at skal fagforeningene klare å motvirke apati for å sikre utvikling og et tilstrekkelig antall potensielle delegater, *må de mobilisere talentet, ideene og energien.*

Medbestemmelsesbarometeret - Et prosjekt hos Arbeidsforskningsinstituttet AFI ved OsloMet: <https://medbestemmelsesbarometeret.oslomet.no/> viser at tillit i arbeidslivet, mellom ansatte og ledelse, mellom kollegaer og til fagforeningene, har best vilkår der det praktiseres medbestemmelse og medvirkning, både som formelle rettigheter for ansatte og som styringsformer i virksomhetene.

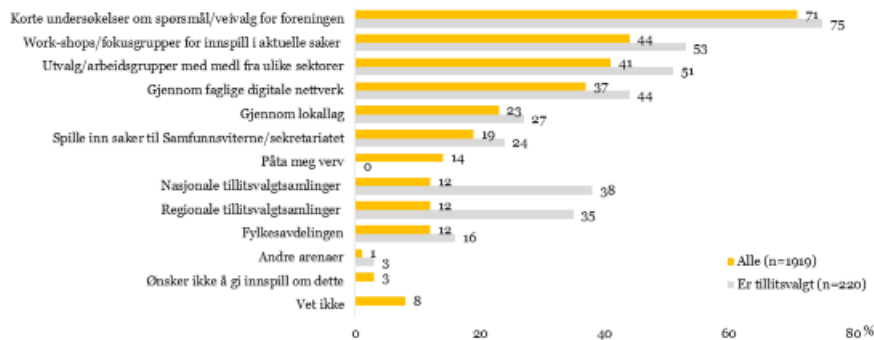
Medlemsundersøkelsen

Medlemsundersøkelsen som ble gjennomført i 2021 har kartlagt både opplevd mulighet for og faktisk ønske om slike påvirkningsmuligheter. Resultatene oppsummert i følgende to lysark har vært viktige innspill i arbeidet:

Arenaer for påvirkning: De fleste ønsker korte undersøkelser for å påvirke i aktuelle spørsmål/veivalg for foreningen. Mange kan også tenke seg work-shops, utvalg/arbeidsgrupper eller faglige digitale nettverk. De tillitsvalgte kan i større grad enn andre også tenke seg å benytte tillitsvalgsamlinger

Hvilke arenaer/verkemidler ønsker du å benytte for å påvirke Samfunnsviternes arbeid på nevnte områder?
(N=de som ønsker å påvirke) Tall i %

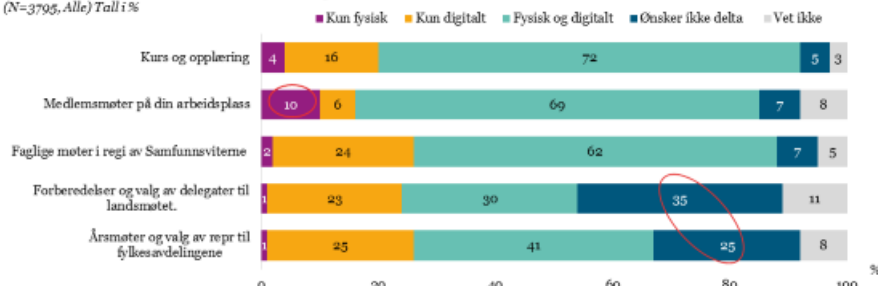
Samfunnsviternes. Vi viser vei for våre medlemmer.

Side 17

Digital deltagelse: Majoriteten ønsker seg mulighet for både fysisk og digital deltagelse i de fleste sammenhenger. 1 av 10 ønsker imidlertid at medlemsmøter på arbeidsplassen kun skal være fysiske. Drøyt halvparten ønsker å delta i forberedelser og valg av delegater til landsmøtet dersom dette gjennomføres digitalt eller i hybrid form. To av tre ønsker å delta på årsmøter og valg av representanter til fylkesavdelingene dersom disse gjennomføres på denne måten.

På hvilken måte ønsker du å delta i disse sammenhengene?
(N=3795, Alle) Tall i %

Ønske om deltagelse til forberedelser og valg av delegater til landsmøtet og deltagelse på årsmøter og valg av representanter til fylkesavdelingene varierer noe med sektortilhørighet; medlemmer i Stat og Kommune ønsker i større grad enn i Privat å delta i disse sammenhengene.

Samfunnsvitene. Vi viser vei for våre medlemmer.

Side 12

Arenaer for påvirkning og muligheter for digital deltagelse har vært et viktig tema for diskusjonen i alle fokusgruppene og i workshops. Fokusgruppene ble i tillegg presentert for det store spriket som er mellom innmeldt ønske om å delta i medlemsundersøkelsen og faktisk deltagelse:

- Over halvparten av medlemmene ønsker å delta i forberedelser og valg av delegater til landsmøtet dersom dette gjennomføres digitalt eller i hybrid form. For tillitsvalgte gjelder dette mer enn to av tre (70 %).
- To av tre medlemmer ønsker å delta på årsmøter og valg av representanter til fylkesavdelingene dersom disse gjennomføres digitalt eller i hybrid form. For tillitsvalgte gjelder dette fire av fem (80 %)
- 12 % av medlemmene og 16 % av de tillitsvalgte sier de ønsker å påvirke gjennom fylkesavdelingen.
- I 2021 deltok mellom 0,3 og 2,1 % av medlemmene på digitale og hybride årsmøter i fylkesavdelingene.

Foreningens innsiktsarbeid

Foreningens innsiktsarbeid gir et viktig grunnlag for å vurdere ulike tiltak og innsats for å mobilisere de ulike medlemsgruppene. Dette var særlig nyttig som supplement til medlemsundersøkelsen i referansegruppens vurdering av hvilke fokusgrupper som skulle opprettes og hvilke spørsmål som skulle stilles. Presentasjon av innsiktsarbeidet ligger vedlagt.

Innspill fra fokusgrupper og workshops

Spørsmål om påvirkning og deltagelse

For å få et sammenligningsgrunnlag ble det utarbeidet intervjuguide til de fire fokusgruppene og workshops med noen likelydende spørsmål. Dette var:

«Vi ser at det er et gap mellom tillitsvalgtes ønske og mulighet til innflytelse på hhv, foreningens organisasjonsutvikling, samfunnsansvar og politikktutforming - og faktisk mulighet til å påvirke.»

- Er du interessert i å påvirke - i så fall hvordan?

Med utgangspunkt i organisasjonskartet:

- Er det noen av disse organene du tenker det er mer aktuelt for deg å delta i?
- Hva skal til for at du prioriterer å delta i et av Samfunnsviternes organ?

8

«Medlemsundersøkelsen viser at digitale og hybride arrangementer er ønsket for å delta og påvirke i foreningen».

- *Hvilke virkemidler (foruten riktig tidspunkt/tidsuavhengig/ «On demand»/ stedsuavhengig), kan vi ta i bruk for å organisere og tilrettelegge digitale plattformer/møter, slik at du kan delta på årsmøter og valg av representanter til fylkesavdelingene?*
- *Hvilke virkemidler (foruten riktig tidspunkt/tidsuavhengig/ «On demand»/ stedsuavhengig), kan vi ta i bruk for å organisere og tilrettelegge digitale plattformer/møter, slik at du kan delta i forberedelser og valg av delegater til landsmøtet?*
- *Mange har etterlyst faglige digitale nettverk. Hvordan kan dette organiseres og fasiliteres for at dette kan være noe for deg?*
- *Er fokusgruppe en god måte å jobbe på, eksempelvis for å påvirke foreningens arbeid med utvikling av samfunnsviteres fagkompetanse og karriere?*

Fokusgruppene for henholdsvis studenter og lokale tillitsvalgte fikk egne spørsmål som berørte deres gruppe spesielt. Oppsummering av diskusjonen og innspillene fra de fire fokusgruppene ligger vedlagt. Intervjuguide ble sendt deltakerne på forhånd, jf. vedlegg.

Gode innspill fra fokusgrupper og workshops, men utfordrende å få medlemmene til å delta

Aktuelle innspill fra de fire fokusgruppene har blitt fulgt opp i problemstillinger som drøftes under referansegruppens vurderinger og anbefalinger. Ekstern fasilitator bistod i planlegging av gjennomføringen av fokusgruppene. Leder, sekretær og en administrativ ressurs fra sekretariatet har gjennomført møtene i fokusgruppene på Teams. Innspill på de ulike spørsmålene ble notert ned fortløpende og ble delt med deltakerne. Oppsummering av innspillene fra fokusgruppene presenteres nedenfor.

Til tross for høy score i medlemsundersøkelsen på ønsket om å delta i forberedelser og valg av delegater til landsmøtet og på årsmøter og valg av representanter til fylkesavdelingene dersom disse gjennomføres hybrid/digitalt, har det vært svært ressurs- og tidkrevende å få nok deltakere til fokusgruppene, se nedenfor. Dette er en viktig erfaring å ta med seg i vurderingene og anbefalingene og i fremtidige utviklingsarbeider.

Referansegruppen legger derfor til grunn at den høye scoren ikke sier noe om medlemmenes *reelle* engasjement og prioritering av å delta i Samfunnsviternes organisatoriske møteplasser. Det må snarere ses som et uttrykk for medlemmenes positive syn på foreningen som understøttes av resultatene fra medlemsundersøkelsen som viser at majoriteten av medlemmene er fornøyd med medlemskapet i Samfunnsviterne.

Fokusgruppen for lokale tillitsvalgte

Hovedinntrykk fra fokusgruppen for lokale tillitsvalgte

- Lokale tillitsvalgte må ta aktive grep for å involvere medlemmene. Deltakerne delte flere gode råd og tips til hvordan tillitsvalgte kan gjøre seg mer tilgjengelig og synlige for medlemmene på arbeidsplassen.
- Det er viktig at sekretariatet er raskt ute med informasjon om nye medlemmer på arbeidsplassen, tilbyr kontaklinformasjon om lokale tillitsvalgte, opplæring og tilgang på digitale verktøy. Positivt med utvikling av veileder.
- Lokale tillitsvalgte prioriterer arbeidsplassen og sektor når de skal påvirke. Samtidig opplever de fylkesnivået som litt fjernt og på siden av det daglige organisasjonslivet. Arbeidslivsutvalget kan bli bedre til å forankre arbeidet hos lokale tillitsvalgte. De savner en kanal for å påvirke via lokallagene og mener man må kunne diskutere når det er formålstjenlig å legge sektor/geografi til grunn for roller og oppgaveløsning.
- Aktuelt tema, tidlig involvering, digitale verktøy, administrativ støtte og kommunikasjon er alle faktorer som har stor betydning for om man prioriterer å delta i Samfunnsviternes organer.
- Finne god balanse mellom fysiske og digitale møteplasser. Fysiske møter er viktig for å inspirere og engasjere, men dette fungerer kun lokalt. Digitale/hybride løsninger er avgjørende for deltakelse og mulighet til å stemme frem delegater til landsmøtet fra hele fylket. Kan invitere lokallagene til å foreslå delegater til landsmøtet blant egne medlemmer.
- Det er krevende å finne tema for faglige nettverk som fanger bredt. Det er mer behov for mer allmenne tema, men da kanskje i form av faglige innledninger. Sektorvise nettverkssamlinger i regi av Samfunnsviternes sektororganer vurderes som aktuelt.
- Deltakerne er positive til fokusgrupper som arrangeres ad hoc over et avgrenset tidsrom og tema. Få deltakere gjør at alle får tid til å snakke om egne erfaringer uten å føle at man dominerer de andre.

I fokusgruppen deltok fire lokale tillitsvalgte fra henholdsvis statlig og kommunal sektor. Tre var erfarne hovedtillitsvalgte og en hadde relativt kort erfaring. Deltakerne kom fra Nordland og Viken. 11 andre tillitsvalgte fikk invitasjonen, men kunne ikke delta.

Fokusgruppen for unge/nye arbeidstakere

Hovedinntrykk fra fokusgruppen for unge/nye arbeidstakere

- Vil gjerne bidra, men mangler kunnskap og informasjon om fagforeningens organisering, virke og terminologi, og skjønner ikke hvordan man kan delta og engasjere seg.
- Arbeidsgrupper, lokallag og fylkeslag kan være interessant, gitt at det skjer på kveldstid og med lav kunnskapstærskel for å delta.
- Årsmøter bør avholdes kort og konsist på kveldstid. Kan være fysisk hvis i nærheten, digitalt ved store avstander. Unngå hybride møter, det fungerer ikke godt for de som deltar digitalt.
- Trenger mer kunnskap om hva det innebærer å stille som delegat til landsmøtet, eks. video. Må kjenne profilen til kandidatene for å vite om egne interesser blir representert. Interaktivt.
- Det er interesse for faglige, digitale nettverk innenfor eget område/bransje, fagområde eller fagbakgrunn. Korte møter med god møtekultur kan suppleres med forum for innlegg el.l.
- Er positive til godt forberedte fokusgrupper som denne med få deltakere og god informasjon på forhånd. Gir god læring og setter pris på at foreningen lytter. Foreslår møteplattform for nye arbeidstakere for å bli kjent med foreningen, to til tre samlinger.

Samfunnsviternes. Vi viser vei for våre medlemmer.

I fokusgruppen deltok fire medlemmer fra henholdsvis Spekter Helse, stat og KS Trad. Deltakerne kom fra Troms og Finnmark, Møre og Romsdal og Innlandet. En deltaker meldte forfall rett før møtet. Åtte andre medlemmer i denne kategorien fikk invitasjonen, men kunne

ikke delta. 25 medlemmer mottok invitasjon uten å svare. Fokusgruppen ble utsatt og gjennomført på kveldstid på grunn av manglende påmelding til planlagt arrangement i desember.

Fokusgruppen for medlemmer i privat sektor

Hovedinntrykk fra fokusgruppen for privat sektor

- Mer enn å påvirke i foreningen er de interessert i å ha andre samfunnsvitere å dele erfaringer med. Eks. hvordan komme seg opp og frem i forhold til andre faggrupper? Men også snakke med andre i samme bransje. De vet ikke hvor de skal gå for nettverk
- Medlemmer i privat sektor kjenner først og fremst bistandsordningene og forsikring og trenger mer kjennskap til foreningen for å vite hvordan de kan engasjere seg. Viktig at de som har deltatt deler erfaringer og historier, og formidler hva som forventes, hvor ofte og hvor mye jobb.
- Som helt ny er det viktig med mer informasjon om hva dette er , hvordan man kan påvirke, hvor mye tid man må sette av og hvorfor gå på dette møtet. Få frem budskapet i en setning!
- Gjøre frikjøpsordningen kjent– også medlemmer i privat sektor kan delta med lønn.
- Kan være interessert i faglige nettverk og fokusgrupper.

I fokusgruppen deltok fire medlemmer fra private virksomheter i Vestfold og Telemark, Viken, Nordland og Trøndelag. En deltaker meldte forfall rett før møtet. Det var krevende å få på plass en fokusgruppe bestående av medlemmer i privat sektor. I tillegg til de fire medlemmene som takket ja til deltagelse fikk syv andre medlemmer invitasjon med påminnelse uten å respondere. 12 medlemmer til fikk invitasjon og ble oppringt, men kunne/ville ikke delta. Ytterligere 13 medlemmer fikk invitasjon og ble ringt opp uten å svare. Fokusgruppen ble utsatt to ganger med bakgrunn i manglende oppslutning og til slutt gjennomført på kveldstid i januar måned.

Fokusgruppen for studenter

Hovedinntrykk fra fokusgruppen for studenter

- Det handler mye om hvordan man får informasjon, tilgjengelighet og om den er forståelig. Opplever det som vanskelig å finne fram og følge med på nettsidene.
- Når man kommer ny inn i verv, vet man ikke hva man mangler av kunnskap. Tiltak: jevnlig oppfølgingssamtaler, kortere workshops/case for hvordan man jobber. Erfaringskriv/oppslagsverk for deg som ny med rollebeskrivelse, forventningsavklaringer mv
- Rette informasjonen til studentene mer spesifikt. Hvorfor skal vi stemme? Hvilken påvirkningskraft har vi i fylkesavdelingene/på landsmøtet?
- Siden vi er mange nye studentrepresentanter, hadde det vært fint å se noen eksempler på saker som er tatt opp av studentene på landsmøtet tidligere.
- Synspunkter på fokusgruppen: Fint å få mer forståelse og innsikt i foreningen. Var skummelt, men ga følelse av nærhet og inkludering som er viktig å ha med seg videre.

Samfunnsvitene. Vi viser vei for våre medlemmer.

I fokusgruppen for studenter deltok leder/nestleder for studentutvalgene ved NTNU, UiA, UiO og UiB. En deltaker meldte forfall rett før møtestart. Fokusgruppen ble utsatt til etter jul og gjennomført på kveldstid pga. manglende påmelding til planlagt arrangement i desember.

Workshops i regi av fylkesavdelinger og lokallag

Alle fylkesavdelingene og lokallag i foreningen har mottatt invitasjon til å avholde workshops for medlemmene. Tre fylkesavdelinger og fem lokallag har samlet inn innspill på ulike måter og sendt dette inn til referansegruppen. Flere har meldt om begrenset deltakelse fra medlemmene.

Innspillene fra lokale workshops er relativt sammenfallende med innspillene fra fokusgruppene. Oppsummering av innspillene ligger vedlagt.

Faglige innledninger

Foreningens generalsekretær har innledet om utfordringer og potensiale i foreningen og presentert bakgrunn og føringer for fordeling av rolle, ansvar og oppgaver mellom ulike organer. En utfordring, som har vært diskutert over tid og blitt tatt opp av flere tidligere organisasjonsutvalg, er fylkesavdelingenes dobbeltrolle som rådgivende organ og som ansvarlig for valg av delegater til landsmøtet. Det har også blitt pekt på til dels overlappende oppgaver mellom arbeidslivsutvalget og fylkesavdelingene.

Organisasjonsrådgiver Olav Soleng har gitt et skråblikk på demokrati- og representativitetsutfordringer i Samfunnsviternes delegatsordning til landsmøtet. Soleng påpekte at en sammenblanding av roller er problematisk da det kan gi mandat til å ivareta noens interesser. Kombinasjonen av manglende representativitet og kollegialitet kan hindre utviklingen av organisasjoner.

Arbeidslivsutvalgets leder, Kjerstin Tobiassen, deltok i referansegruppens siste møte for å gi innspill på hvordan arbeidslivsutvalget blir berørt av de aktuelle problemstillingene. Forholdet

mellom sektor og geografi ble trukket fram som den største utfordringen i rådgivningen til hovedstyret. Det ble påpekt at mye av arbeidet mot Akademikerne og arbeidslivet for øvrig, ofte har en sektortilnærming når det gjelder tema, utfordringer, politikktutforming og tariffkrav. Foreningens organisasjonsstruktur for øvrig hensyntar imidlertid ikke dette, men vekter tungt det geografiske perspektivet. Innspillet fra arbeidslivsutvalget ligger vedlagt i sin helhet.

Medlem i referansegruppen Thomas Bartholdsen presenterte, etter ønske fra referansegruppen, en skisse til alternativ delegatordning i siste møte. Han presenterte dette som en hybridløsning med:

- i) direkte digitale valg av delegater for: pensjonister, studenter, privat.
- ii) Direkte valg av 50 delegater på tariffkonferansen
- iii) Alle fylkesavdelingene får to delegater hver.

Dette innebærer at det vedtektsfestede ansvaret for delegatordningen flyttes til en egen valgkomite. Skissen ligger vedlagt i sin helhet. Dette beskrives nærmere under referansegruppens vurderinger og anbefalinger, punkt 1.

Referansegruppens vurderinger og anbefalinger

Referansegruppens vurderinger og anbefalinger til hovedstyret er knyttet til to hovedutfordringer:

- Har foreningen noen demokratiske utfordringer; er det gap mellom medlemmer og tillitsvalgtes ønske og mulighet til å påvirke?
- Hvilke behov har foreningen for styrking av organer og samhandlingen mellom disse?

Referansegruppen har lagt til grunn at foreningens organisasjonsutviklingsarbeid skal skje innenfor nåværende organisasjonsmodell. Forskning og empiri viser at medlemmene har begrenset interesse for fagforeningsarbeid og at det er for liten deltakelse i de prosessene som foregår. Samfunnsviterne må derfor styrke dialogen med medlemmene, hvis målsettingen er å engasjere og få ut et større potensiale i medlemsmassen.

Referansegruppen mener videre at det ligger noen demokratiske utfordringer i måten foreningen organiserer arbeidet på og har tatt for seg seks problemstillinger. Disse har blitt aktualisert gjennom fakta og forskning, samt innspill og erfaringer underveis i arbeidet. Referansegruppens forslag til tiltak knyttes opp til styrking av organer og samhandling mellom dem for å bøte på opplevde demokratiske utfordringer i foreningen.

1) Manglende mulighet for medlemmene til å delta

Digitale løsninger er etterspurt av medlemmene, også ved valg i foreningen. Det er særlig medlemmenes svar i medlemsundersøkelsen, innspill fra flere av fokusgruppene og manglende oppslutning om fylkesavdelingenes årsmøter som aktualiserer denne problemstillingen. Dette handler om at:

- Det er viktig å sikre alle medlemmer samme mulighet til å påvirke og delta i foreningens demokratiske prosesser, som valg av fylkestyre og valg av delegater, uavhengig av arbeidsplass, sektor og bosted.
- I dagens vedtekter er valg av delegater til landsmøtet knyttet opp mot deltakelse på fylkesavdelingenes årsmøteprosess. Lav deltakelse gjør dette sårbart.

Referansegruppens vurderinger:

Referansegruppen vurderer at manglende mulighet for medlemmene til å delta er en demokratisk utfordring. Det må også legges til grunn at lav deltakelse skyldes manglende interesse for å delta. Referansegruppen drøftet problemstillingen i lys av erfart og forventet

nivå på valgdeltakelsen i foreningens ulike organer. Det ble pekt på at 30 % deltakelse ved valg i lokallag oppfattes som lavt, samtidig som det er mye høyere enn på fylkesavdelingenes årsmøte hvor deltakelsen fra medlemmene i 2021 varierte mellom 0,27 og 2,1 % til tross for digitale og hybride løsninger, og faglige foredrag i tilknytning til møtet i flere av fylkesavdelingene. Referansegruppen legger til grunn at dette skyldes at medlemmer flest er mer engasjert i lokallagene enn i fylkesavdelingene. Dette var også et funn i medlemsundersøkelsen og et sentralt innspill fra fokusgruppen for lokale tillitsvalgte. To av fylkeslederne i referansegruppen peker på at den faglige støtten til fylkesavdelingene fra sekretariatet bør styrkes, dersom det er ønskelig å få opp aktiviteten ulike steder i landet.

På bakgrunn av dette, vurderer referansegruppen at det er nødvendig å styrke medlemmenes mulighet til å delta digitalt. To alternative tiltak har blitt vurdert nærmere:

a) Innføring av *direkte digitale valg av delegater til landsmøtet*.

b) Forslag om innføring av hybridløsning med:

- iv) direkte digitale valg av delegater for: pensjonister, studenter, privat.
- v) Direkte valg av 50 delegater på tariffkonferansen
- vi) Alle fylkesavdelingene får to delegater hver.

Forslaget innebærer at tariffkonferansen skal kunne velge delegater med varamenn til landsmøtet blant alle medlemmer i hele organisasjonen. Det kan lages en rutine der medlemmer kan spille inn forslag på seg selv eller andre medlemmer i forkant, noe som kan legge til rette for meget bred demokratisk deltakelse. En valgkomite kan forberede valgene ved å presentere en innstilling som balanserer tariffområdene, erfaringsbakgrunn, kjønn, geografi, alder, faglig bakgrunn og andre relevante forhold. Et slikt system for demokratisk deltakelse vil være lett å kommunisere i medlemsmassen og til personer som vurderer medlemskap og vil til enhver tid ha stor demokratisk legitimitet.

Dette alternativet innebærer at det vedtektsfestede ansvaret flyttes til en egen valgkomite. Dette ville bidra til å skille ansvaret for valgordningen fra fylkesledermøtets rådgivende funksjon.

Referansegruppens vurderinger

Ad. a) Direkte digitale valg av delegater:

Referansegruppen vurderer at det er viktig at alle får lik mulighet til å stille som delegat og at medlemmene får god innsikt i hva kandidatene står for. Innføring av direkte digitale valg av delegater innenfor nåværende ordning kan sikre dette, og samtidig bidra til å styrke fylkesavdelingene som demokratisk arena. Fylkesavdelingene har fått hovedstyrets avklaring av premissene for sektorrepresentasjon, og hvordan dette bør håndteres dersom fylkesavdelingene ikke får nok kandidater fra de ulike sektorene som delegatene skal fordeles på. Referansegruppen vurderer at det er viktig at fylkesavdelingene også klarer å sikre delegater fra flere typer arbeidssteder.

Ad. b) Forslag om innføring av hybridløsning:

Referansegruppen har i sin diskusjon av hybridløsningen særlig vurdert om det vil styrke representativiteten, dersom deltakerne på tariffkonferansen skulle velge delegater til landsmøtet.

De andre elementene i forslaget ble ikke drøftet i samme grad. Referansegruppen er delt i synet på skissen. Følgende synspunkter kom fram:

- Valg på tariffkonferansen ville bli gjennomført med svært begrenset deltakelse. I

gjennomsnitt deltar det 80-90 tillitsvalgte av ca. 950 i foreningen totalt. Dette blir ikke mer representativt, selv om lokale tillitsvalgte er valgt av sine medlemmer lokalt. (Leder kommenterte i referansegruppemøtet at dersom det skulle være en aktuell løsning, så vil det kunne være mulig å gjøre noe med antallet deltakere på tariffkonferansen.)

- Lokale tillitsvalgte har en demokratisk forankring i eget lokallag og det å sitte tett på medlemmene i hverdagen gir god vurderingsevne til å velge delegater.
- Det blir viktig å se på geografisk fordeling av deltakerne på tariffkonferansen og tilby digitale valgmuligheter. Lang reisevei er et hinder for mange i å delta.
- Det er en demokratisk utfordring at så mange medlemmer ikke er representert av lokale tillitsvalgte som de kan bruke som en kanal inn. Det er først og fremst de som har mulighet til å ta fri med lønn som deltar. I tillegg har tillitsvalgte begrenset kompetanse om medlemmer i privat sektor og selvstendig næringsdrivende/freelancer. Denne gruppen må også ivaretas.

Referansegruppens anbefalinger:

Referansegruppen vurderer at manglende mulighet for medlemmene til å delta er en demokratisk utfordring og at det er nødvendig å styrke medlemmenes mulighet til å delta ved valg: Referansegruppen er delt i synet på hvordan dette best ivaretas:

- Flertallet i referansegruppen mener at dårlig oppslutning om fylkesavdelingenes årsmøter gjør at foreningen bør innføre digitale direkte valg av delegater til landsmøtet. Det understrekes at digitale valg er løsningen i alle sammenhenger der avstand er et hinder deltakelse. Det må også være mulig å benytte digitale løsninger ved valg i lokallag. Foreningen kan se til andre virksomheter som bruker direkte digitale valgordninger, eks. COOP hvor det benyttes pålogging med bank -id. Ett medlem, Aardal, mener at prøveordningen med digitalt valg i tre av fylkeslagene til årets landsmøte bør evalueres før man konkluderer med å anbefale direkte digitale valg.
Ett medlem, Jensberg, kan ikke ta stilling til dette og mener at saken er av en slik karakter at den bør fremlegges landsmøtet for endringer av vedtekter.
Ett medlem, Bjerknes, tar ikke stilling til dette.
- Et mindretall i referansegruppen, Bartholdsen og Sigurgrimsdottir, vurderer fylkesavdelingenes dobbeltrolle og den dårlige oppslutningen om fylkesavdelingenes årsmøte som så alvorlig at styrking av fylkesavdelingene som demokratisk arena gjennom direkte digitale valg, ikke vil være nok.
I stedet foreslås en skisse til *hybridløsning hvor ansvaret legges til en valgkomite, fylkesavdelingene får to representanter hver, delegater fra medlemmene velges ved direkte digitale valg og 50 delegater velges direkte på tariffkonferansen.*
Referansegruppen er delt i synet på tariffkonferansens rolle som demokratisk arena i utvelgelse av delegater.
Ett medlem, Mikalsen, er usikker på hva "skisse til hybridløsning" innebærer, og tar derfor ikke ta stilling til dette.
- Flere av medlemmene i referansegruppen er åpne for andre løsninger enn de referansegruppen har skissert, så lenge det forbedrer dagens system, og vurderer at det er opp til hovedstyret å ta stilling til dette. Eksempelvis kan dette være å legge ansvaret for valg av delegater til en egen valgkomite.
Ett medlem, Fjellstad, tar ikke stilling til dette.
Ett medlem, Pettersen, sier nei til en egen valgkomite.
To medlemmer, Aardal og Jensberg, peker på at referansegruppen må diskutere dette først, dersom et forslag om å legge dette til hovedstyret skal omtales i referansegruppens anbefalinger.
- Slanking og tydeliggjøring av organenes ansvar og oppgavefordeling kan være et godt virkemiddel for å skape en mer oversiktlig organisasjon. Dette er særlig viktig for

studentmedlemmer og andre nye medlemmer som ikke vet hvordan de skal kunne påvirke.

2) Fylkesavdelingene har en dobbeltrolle som kan være problematisk

Samfunnsviternes vedtekter er utformet slik at fylkesavdelingene har fått en uheldig dobbeltrolle:

- Fylkeslederne utgjør fylkesledermøtet når de er samlet og er ifølge Samfunnsviternes vedtekter § 6 rådgivende organ for hovedstyret i saker som angår strategi og organisasjonsbygging.
- Samtidig skal fylkesavdelingenes årsmøte i år med landsmøte velge delegater til landsmøtet, jf. § 7.

Referansegruppens vurderinger:

Flertallet i referansegruppen ser det som problematisk at fylkesledermøtet kan gi råd til hovedstyret om forhold som berører fylkesavdelingene, og samtidig påvirke landsmøtets valg og stemmegivning ved å ha ansvar for valg av delegater og gjennom å forberede delegater i saker til landsmøtet.

Fylkesavdelingene kan få stor makt på landsmøtet dersom man samler seg som gruppe. Fylkesledernes medlemmer i referansegruppen vurderer at fylkeslederne som gruppe var veldig samkjørt på det siste landsmøtet og dermed hadde stor påvirkning på valg til hovedstyret. Man risikerer også at hovedstyrets medlemmer stemmer strategisk for å bli valgt av landsmøtet. På landsmøtet i 2016 oppfatter man at debatten var mer geografisk betinget.

Referansegruppen vurderer at dobbeltroller generelt er en utfordring som må håndteres. Det må vurderes om det er tilstrekkelig å håndtere dette i praksis eller om ansvaret må skilles formelt. Fylkesavdelingene har en viktig rolle i å forberede delegatene. Denne oppgaven kan imidlertid håndteres av sekretariatet for å unngå eventuelle utfordringer knyttet til påvirkning av delegatene.

Referansegruppens anbefalinger:

Det er ulike oppfatninger i referansegruppen om i hvor stor grad den såkalte dobbeltrollen er et problem.

- Flertallet i referansegruppen anbefaler at hovedstyret må se om *praktisk håndtering* av valg og forberedelse av delegater innenfor dagens vedtekter er tilstrekkelig for å kunne håndtere utfordringen med fylkesavdelingenes dobbeltrolle eller om man formelt bør flytte ansvaret for valgordningen til et annet organ, eksempelvis en valgkomite.
Ett medlem, Aardal, ser ikke at dette er et stort problem og peker på at det er 11 forskjellige årsmøter som velger delegater. Det er derfor ikke sannsynlig at alle 11 årsmøtene har samme mening om sakene som skal tas opp i landsmøtet. Fylkesledermøtet er kun et rådgivende organ, og har ikke formell makt i denne funksjonen. Ut fra denne problemstillingen kan man like godt problematisere at det er hovedstyret som selv utnevner arbeidslivsutvalget som skal være rådgivende for dem, og at dette ikke er oppnevnt av landsmøtet.
Ett medlem, Pettersen, tar ikke stilling til dette.
- Flertallet i referansegruppen mener at dersom fylkesavdelingene fortsatt skal ha ansvar for valg av delegater, er det nødvendig å legge ansvaret for nødvendig forberedelse av delegatene til sekretariatet for å sikre ryddige prosesser og lik praksis. Delegatene må få anledning til å sette seg godt inn i sakene, slik at de kan ta standpunkt individuelt, og ikke føle seg presset til å stille og stemme på landsmøtet som delegasjon.

3) Medlemmene mangler en direkte kanal for å kunne påvirke i organisasjonen

De lokale tillitsvalgte i fokusgruppen og referansegruppen har pekt på utfordringer med påvirkning fra medlemmene via lokallag:

- Lokale tillitsvalgte identifiserer seg med og prioriterer eget arbeidssted og sektor. De opplever at kanalen via fylkesavdelingene ikke fungerer optimalt da disse er litt på siden av det daglige organisasjonslivet.
- Dersom kanalen via Arbeidslivsutvalget skal fungere, må utvalget bli bedre til å forankre arbeidet hos lokale tillitsvalgte. Tariiffkonferansen er en flott mulighet til å få innsyn i tariffpolitikken og diskutere denne. Dette er et viktig forum, og det er både positivt og negativt at det ikke er så forpliktende å delta.

Medlemsundersøkelsen og innspill fra flere av fokusgruppene viser at medlemmene ønsker å kunne påvirke direkte gjennom:

- Korte undersøkelser om veivalg i foreningen
- Workshops/fokusgrupper for innspill i aktuelle saker
- Utvalg/arbeidsgrupper med medlemmer fra ulike sektorer
- Faglige digitale nettverk.

Referansegruppens vurderinger

Referansegruppen vurderer at medlemmene mangler *kanaler* for å påvirke hovedstyret via lokallagene. Dette handler bl.a. om svak oppslutning om fylkesavdelingenes organisatoriske møteplasser som i praksis gir en dårlig kobling til medlemmene. De fleste medlemmer engasjerer seg ikke. Dette gir igjen et begrenset grunnlag for fylkesledermøtets råd til hovedstyret. Også arbeidslivsutvalget bør jobbe med sin forankring og dialog med lokale tillitsvalgte.

Det er også nødvendig å stille spørsmål om de lokale tillitsvalgte har forutsetning for å fylle rollen fylkesstyrene gjør i dag, dersom fylkesavdelingene ikke lenger skulle ha denne oppgaven. Lokale tillitsvalgte driver ikke aktiv opplæring av medlemmene for å kunne gi prinsipielle innspill.

Referansegruppen vurderer at faktagrunnlaget tilsier at foreningen må ha realistiske forventninger til medvirkning fra medlemmene. Graden av medvirkning fra lokale tillitsvalgte avhenger av arbeidsplassen og antall medlemmer, men også av engasjementet hos medlemmene i lokallaget. Det er derfor ikke bare størrelse og antall som har betydning. Erfaring viser at også medlemmenes direkte medvirkning er begrenset.

Referansegruppens anbefalinger:

- For å styrke medlemmene og lokale tillitsvalgtes direkte påvirkningsmuligheter, anbefaler referansegruppen at korte undersøkelser, workshops, utvalg/arbeidsgrupper og digitale nettverk må benyttes i større grad på relevante temaer.
- Referansegruppen anbefaler at det bør jobbes med å få en tydeligere kobling mellom lokallag og fylkesavdelingene. Heller enn å etablere nye organer, kan digitalisering være et viktig virkemiddel.
- Referansegruppen anbefaler at også arbeidslivsutvalget bør jobbe med sin forankring og dialog med lokale tillitsvalgte.
- Foreningen må tenke medvirkning fra medlemmene som prosess, heller enn som struktur. Ad hoc deltakelse blir foretrukket av medlemmene i medlemsundersøkelsen

og mikromedvirkning kan være et viktig virkemiddel for enkel og rask avstemming av viktige problemstillinger.

4) Ulike forutsetninger/kunnskap hos medlemmene til å bruke muligheten til å påvirke.

Et innspill som går igjen fra de tre fokusgruppene for medlemmer er at studenter/nye medlemmer/arbeidstakere, eller medlemmer i privat sektor som ikke kjenner foreningen så godt, opplever dette som en terskel for å engasjere seg. Dette handler om at:

- De vil gjerne bidra, men mangler i større grad enn andre medlemsgrupper kunnskap og informasjon om fagforeningens organisering, virke og terminologi.
- De skjønner ikke hvordan de kan delta og engasjere seg.

Referansegruppens vurderinger:

Referansegruppen er delt i synet på om dette er en demokratisk utfordring:

- Det er viktig å ha søkelys på at medlemmene i ulik grad er interessert i å påvirke. Dette gjelder både medlemmer med og uten kompetanse. Medvirkning er ønskelig fra et organisasjonsperspektiv, men ikke i samme grad sett fra medlemmene.
- Selv om ikke referansegruppen oppfatter Samfunnsviterne som lukket eller at det er vanskelig å finne informasjon, er det viktig å anerkjenne at manglende innsikt er en barriere for å påvirke og at dette nok gjelder mange.
- Medvirkning er både enkelt og komplisert. Ethvert medlem kan fremme forslag ved å ta kontakt med leder. En byråkratisk tilnærming om at forslag skal fremmes i linja, kan gjøre mer skade enn godt. Det er også viktig å sikre at organisatoriske enheter har et innhold.

Fokusgruppene for henholdsvis unge/nye medlemmer/arbeidstakere, studentene og medlemmer i privat sektor, vurderer at foreningen må styrke dialogen med nye medlemmer og medlemmer som hittil ikke har engasjert seg i foreningen:

- Unge/nye medlemmer/arbeidstakere opplever manglende kunnskap om foreningens organisering, virke og terminologi som et hinder for å delta og engasjere seg.
- Bergene og Mamelund konkluderer med at skal fagforeningene klare å motvirke apati for å sikre utvikling og et tilstrekkelig antall potensielle delegater, *må de mobilisere talentet, ideene og energien til sine medlemmer.*

[Fit for fight? A cross-sectional study of union apathy in Norway](#)

Referansegruppens vurderinger:

Referansegruppen har drøftet innspill fra fokusgruppene på hva foreningen kan gjøre for å øke deltakelsen fra medlemmene. Dette handler først og fremst om å styrke foreningens dialog med nye medlemmer. Dette kan gjøres ved:

- a. Informasjonsvideo om hva det innebærer å stille som delegat på landsmøtet.
- b. Møteplattform med flere møter hvor nye medlemmer kan bli kjent med foreningens organisering, virke og terminologi.
- c. Erfarne medlemmer kan dele erfaringer og historier: hvorfor engasjere seg og hvordan kunne påvirke. Hva forventes og hvor ofte og hvor mye jobb krever det?
- d. Informasjon rettet mot særskilte medlemsgrupper. Hvorfor og hvordan kan

studentene/nye arbeidstakere/medlemmer engasjere seg? Eksempelvis har foreningen egne tiltak mot studentene, karriere, CV sjekk mv.

Referansegruppens anbefalinger:

Referansegruppen anbefaler at dialogen med medlemmene må styrkes for å øke engasjementet og deltakelsen i foreningen. Dette gjelder særlig nye medlemmer og kan gjøres på flere måter:

- Det må lages en informasjonsvideo om hva det innebærer å stille som delegat til landsmøtet. Informasjon bør tilpasses de ulike gruppene av (nye) medlemmer. Dette bør følges opp med informasjon i andre kanaler, som for eksempel magasinet, e-post og sosiale medier.
- Det bør etableres møteplattform med flere møter hvor nye medlemmer kan bli kjent med foreningens organisering, virke og terminologi. Et første møte kan med fordel være fysisk. Muligheten til å møtes fysisk og «ta med en venn» er viktig for nye medlemmer. Korte kurs for nye medlemmer (som er under planlegging) kan være et viktig tiltak.
- Det kan lages en landingsside for «Ny i Samfunnsviterne» på hjemmesiden. Referansegruppen vurderer at det er viktig at nye, og medlemmer som er ukjent med fagforeningsarbeid, finner informasjon lett. Det er viktig å gi medlemmene tilgang til korte digitale presentasjoner, samt inspirerende informasjon om viktigheten av og mulighetene for å engasjere seg i fagforeningen.
- Det er viktig å følge opp medlemmer og tillitsvalgtes ønske om direkte linjer. Det kan eksempelvis etableres en «digital forslagskasse» på nettsiden. Foreningen bør også ta med løpende innspill på kurs og møteplasser inn i organer som har dette som oppgave i foreningen. Det er også viktig at det er god anledning til å gi innspill på disse møteplassene.
- Det burde være en målsetting å slanke organisasjonen og slå sammen organer slik at det blir lett for medlemmene å se hvor de skal gå for å påvirke. Slik organisasjonen er nå, bør det lages oversikt over aktuelle saker og saksflyt, slik at medlemmene vet hvem de skal henvende seg til, hvilke saker som hører til hvor, hvor man kan lese om hva som er aktuelle saker og hva som er Samfunnsviterne standpunkt i saker, samt hvor man kan melde seg på til et utvalg eller til et prosjektarbeid.
- Det må være standard rutine i foreningen at nye medlemmer blir ønsket velkommen av lokal tillitsvalgt. Det er viktig at tillitsvalgte gjør seg synlig og tilgjengelig for medlemmene og andre nyansatte på arbeidsplassen. Dette forutsetter oppdaterte medlemslister mv.
- Opplæring i styrene er veldig viktig for å engasjere nye styremedlemmer. Nye tillitsvalgte må få informasjon om rollen og hva som er tilgjengelig av materiale. Det jobbes med å utarbeide digitale veiledere for ulike organer og tillitsvalgte i foreningen.
- Foreningen bør ha en god standardpresentasjon som fylkesavdelingene og andre kan bruke når de besøker lokallag.

5) For å styrke lokale tillitsvalgtes påvirkning på lønn og arbeidsvilkår, bør arbeidslivsutvalgets rolle som bindeledd mot lokale tillitsvalgte og samhandlingen med fylkesavdelingene styrkes.

Denne problemstillingen er aktualisert bl.a. av fokusgruppen for lokale tillitsvalgte og arbeidslivsutvalget:

- Fokusgruppen for lokale tillitsvalgte vurderer at arbeidslivsutvalget kan bli bedre på å orientere lokale tillitsvalgte om hvilke saker som skal tas opp og invitere de til å gi innspill.
- Arbeidslivsutvalget er opptatt av å få til et tettere samspill mellom utvalget og lokallagene, for å styrke demokratiet.
- For å styrke lokale tillitsvalgtes påvirkning på lønn og arbeidsvilkår, er arbeidslivsutvalget opptatt av å sikre bedre forankring hos tillitsvalgte for råd som gis hovedstyret. Dette kan gjøres ved at arbeidslivsutvalget deltar på en rekke arenaer i foreningen, blant annet i grunnkursopplæring og på nettverksarenaer. Direktekanaler bør vurderes nærmere.

Referansegruppens vurderinger:

- Referansegruppen vurderer at det er viktig at arbeidslivsutvalget fortsetter sitt arbeid med å styrke sin forankring hos lokale tillitsvalgte. Det er bl.a. viktig å følge opp innspill fra medlemmene som mottas på kurs mv.
- Med utgangspunkt i dagens roller, kan både fylkesavdelingene og arbeidslivsutvalget gjøre krav på forankring i «sin» medlemsmasse med henholdsvis geografi og arbeidsliv som mandat. Gitt dagens delegatordning kan geografihensyn komme til å trumfe sektorhensyn (arbeidslivshensyn.). Fire medlemmer, Pettersen, Fjellstad, Eskedal og Aardal, tar ikke stilling til dette innspillet fra arbeidslivsutvalget, slik det er formulert.
- Referansegruppen vurderer at arbeidslivsutvalgets rolle ikke er avgrenset til arbeidslivspolitikklønn og arbeidsvilkår i sitt daglige oppdrag, men at arbeidslivsutvalget også må ha mulighet til å involvere seg i organisasjonspolitiske saker internt i foreningen. To medlemmer, Pettersen og Fjellstad, tar ikke stilling til dette innspillet fra arbeidslivsutvalget.
- Referansegruppen vurderer at det er viktig å se den rådgivende prosessen til hovedstyret mer i sammenheng. Foreningen må også se nærmere på arbeidslivsutvalgets rådgivende rolle til hovedstyret, for eksempel kunne dette vært en observatørrolle i hovedstyret.

Leder presiserte at hovedstyret har hatt som målsetting å invitere arbeidslivsutvalget til å rapportere til hovedstyret kvartalsvis.

Referansegruppens anbefalinger:

- Referansegruppen anbefaler at det er viktig at arbeidslivsutvalget styrker sin deltakelse på en rekke kurs og arrangementer i regi av foreningen for å møte lokale tillitsvalgte.
- Det er viktig at det legges opp til gode prosesser for innspill fra tillitsvalgte på tariffkonferansen, slik at råd fra arbeidslivsutvalget får god legitimitet.

Referansegruppen støtter arbeidslivsutvalgets tanker om å se på strukturen og formatet på diskusjonene på tariffkonferansen og konkretisere hva man ønsker å få ut av det.

- Referansegruppen anbefaler at foreningen diskuterer hvordan fylkesledermøtet og arbeidslivsutvalget som rådgivende organer kan koordinere seg bedre inn mot hovedstyret, følges opp i punkt 6.

6) For mer strategiske råd til hovedstyret, bør rollene til fylkesavdelingene og arbeidslivsutvalget koordineres bedre

Fokusgruppen for lokale tillitsvalgte vurderer at det er viktig å diskutere når det er formålstjenlig å legge sektor/geografi til grunn for roller og oppgavedeling.

Referansegruppens vurderinger:

Referansegruppen mener at det er viktig å være tydelig på skillet mellom fylkesavdelinger, fylkesstyremøtet og arbeidslivsutvalget. Det er arbeidslivsutvalget *samlet* som gir råd på samme måte som det er fylkesstyrene/-lederne *samlet* som gir råd. Referansegruppen er samstemt om at det totalt sett ikke skal etableres flere organer og at ambisjonen snarere bør være å slanke organisasjonen.

Referansegruppen vurderer at det også er viktig å diskutere arbeidsdelingen mellom arbeidslivsutvalgets (sektor) og fylkesavdelingenes (geografi) i utøvende oppgaver og behovet for å styrke koordineringen mellom arbeidslivsutvalget og fylkesledermøtet som rådgivende organ til hovedstyret.

Mer strategisk rådgivning er viktig for å styrke foreningens påvirkningsmulighet i samfunnet. Referansegruppen er delt i hvordan koordineringen gjøres best gjøres. Et av medlemmene vurderer at et uformelt landsråd eller lignende kan være aktuelt, eventuelt til erstatning for dagens fylkesledermøte. Arbeidslivsutvalgets oppgaver må bestå på grunn av flere operative oppgaver og rådgivende rolle. Andre peker på at dette kan frata hovedstyret et helhetlig ansvar, dersom utkast til strategisk plan og utforming av handlingsplan for perioden skulle overføres til et landsråd.

Referansegruppen vurderer at den naturlige veien for innspill fra medlemmer og tillitsvalgte i arbeidslivspolitikken er via arbeidslivsutvalget inn til hovedstyret. Arbeidslivsutvalget skal gi råd innenfor tariffspørsmål, men det er usikkert hvor mye makt og innflytelse utvalget har. Fylkesavdelingene har ingen rådgivende rolle på dette og er en blindvei i utforming av arbeidslivspolitikken. Det pekes også på at tillitsvalgte som har innspill, henvender seg til sekretariatet. Når fylkesavdelingene får slike innspill, sender de det videre til sekretariatet.

Når fylkesavdelingene skal drive nettverk og faglige møteplasser, er det likevel ofte spørsmål om lønn og arbeidsvilkår som trekker medlemmer. Også fylkesavdelingenes nettverk for tillitsvalgte engasjerer i forkant av tariffoppgjøret. Dette kompliserer derfor mer enn det løser. Det er fylkesledermøtet som er det rådgivende organet i saker som berører organisasjon og strategi. Forslaget om landsråd berører derfor ikke fylkesavdelingenes rolle som utøvende organ som sådan.

Referansegruppens anbefalinger:

Referansegruppen er delt i sitt syn på opprettelse av et landsråd:

- Flertallet i referansegruppen er skeptiske til å opprette et landsråd:
 - Koordineringsansvaret i foreningen ligger til hovedstyret med sekretariatet som utøvende organ. Det er en fare for at landsrådet skal bli et beslutningsorgan og svekke hovedstyrets helhetlige rolle.
 - Hovedstyret kan heller ta initiativ til klargjøring av roller. En kan ikke se at det

- er noe som hindrer fylkesledermøtet i å gi gode råd i dag.
 - Oppfatter dette først og fremst som en koordineringsutfordring. Gjelder også for arbeidsgruppen for samfunnspolitikk og samfunnsansvar.
 - Det går i feil retning å bytte navn og gi fylkesledermøtet andre oppgaver enn i dag. Fylkesledermøtet er selvforklarende.
- Ett medlem, Eskeland, anbefaler å etablere en koordinerende enhet for fylkesledermøtet og arbeidslivsutvalget i form av «landsråd»:
 - Et landsråd er en mulighet til å samle foreningens rådgivende organer for å gi koordinerte råd til hovedstyret, uten å overta hovedstyrets beslutningsmyndighet. Dette trenger ikke formaliseres som et eget organ i vedtektene, men kan bidra til en bedre planlegging og systematisering av hvordan råd kan gis og hva de skal bidra til.
 - Et landsråd kan balansere bedre ulike hensyn mht. sin sammensetning, som ivaretarer av både geografi- og sektorinteresser. Dette vil også få arbeidslivsutvalget mer på banen. Det oppleves krevende pr i dag med 11 fylkesledere og en leder av arbeidslivsutvalget. Snart kan det også bli flere fylkesavdelinger.
- Ett medlem, Jensberg, tar ikke stilling til dette.

Vedlegg:

- Samfunnsviternes interessentanalyse
- En helhetlig plan for kommunikasjon, involvering og framdrift for organisasjonsutviklingsarbeidet
- Medlemsundersøkelsen i 2021
- Oppsummering av fokusgrupper for henholdsvis lokale tillitsvalgte, unge/nye medlemmer/arbeidstakere, medlemmer i privat sektor og studenter.
- Intervjuguide til fokusgrupper for henholdsvis lokale tillitsvalgte, unge/nye medlemmer/arbeidstakere, medlemmer i privat sektor og studenter.
- Oppsummering av innspill fra workshops i regi av fylkesavdelinger og lokallag
- Sekretariatets presentasjon av innsiktsarbeidet
- Innspill fra arbeidslivsutvalget i møte 9. februar
- Skisse fra medlem i referansegruppen Thomas Bartholdsen i møte 9. februar